

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara**

# **Diplomová práce**

**2022**

**BcA.Sylvie Svobodová**

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara**

**Diplomová práce**

**Ilustrovaná kniha pro děti**

**BcA. Sylvie Svobodová**

**Plzeň 2022**

**Západočeská univerzita v Plzni  
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara**

## **Katedra designu**

Studijní program Design  
Studijní obor Ilustrace a grafický design  
Specializace Ilustrace

## **Diplomová práce**

## **Illustrovaná kniha pro děti**

## **LES**

**BcA. Sylvie Svobodová**

Vedoucí práce: **akad. mal. Renáta Fučíková**  
Katedra designu  
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara  
Západočeské univerzity v Plzni

**Plzeň 2022**

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, červenec 2022

.....

podpis autora

Ráda bych na této stránce poděkovala Renátě Fučíkové za trpělivost při mém vedení. Velmi si cením rad a podpory.  
Bez ní by tato diplomová práce nevznikla.  
Děkuji za skvělé příležitosti během studia, byly v mnoha ohledech jedinečné a velmi obohacující. Jsi vzorem pro mnohé z nás. Děkuji Ti.

## Obsah

<b>1.POPIS PŘÍPRAVY A REFLEXE PROCESU VLASTNÍ TVORBY</b>	<b>7</b>
<i>1.1 Rešerše zvoleného tématu</i>	<i>7</i>
<i>1.2 Reflexe a dokumentace procesu tvorby</i>	<i>8</i>
<b>2.POPIS VÝSLEDNÉHO DÍLA A JEHO VYUŽITÍ, ČI ADJUSTACE</b>	<b>9</b>
<b>3.Resumé</b>	<b>12</b>
<b>4.Seznam použitých zdrojů</b>	<b>13</b>
<i>4.1. Knižní a periodická literatura</i>	<i>13</i>
<i>4.2 Internetové zdroje</i>	<i>13</i>
<b>5.Seznam příloh</b>	<b>14</b>
5.1 Příloha skici	15
5.2 Příloha realizace	16

# 1. POPIS PŘÍPRAVY A REFLEXE PROCESU VLASTNÍ TVORBY

## 1.1 Rešerše zvoleného tématu

Tématem mé diplomové práce jsou folklórní bytosti slovanské mytologie. Čili ústně předávané příběhy o různých bytostech zapisované soudobými autory. Tyto bytosti jsou dnes považovány za fantastické, mytické, mystické, kouzelné i magické. Čili pro ně máme spoustu boxů a škatulek. V celé historii, najdeme prolínání konkrétních bytostí, dle krajů, zemí, národností. Někdy se nám bytosti zdají jiné a přitom oplývají stejnými schopnostmi, jindy jim říkáme stejně a jsou schopnostmi dalece odlišné. Já jsem si vytvořila vlastní rešerši slovanské mytologie ze zemí, které jsou nám blízké a ze zdrojů, které mi byly dostupné. Čerpala jsem příběhy slovanské mytologie z českých, slovenských a ruských pramenů.

To ovšem znamenalo, že v průběhu let vzniklo spousty knih a množství ilustrací, které sepsané příběhy doprovázeli. Nakonec jsem to pojala po svém, a z množství nasbíraných informací jsem si v hlavě vybudovala vlastní verze zvolených postav, jako v divadelním představení. I mě jako dítěti babička vyprávěla o různých tvorech, bytostech, některé jsem ovšem poznala až vlastním hledáním.

Našla jsem tyto: Alkonost je pták ohnivák a také Gamasun, Sirin i fénix. Ala, baba jaga je ježibaba. Běs. Bludička. Bohynka, divoženka, divá žena. Boruta, hejkal, divý muž. Čert, démon, rarach. Domovoj, skřítek. Kostěj, nemrtvý. Lichoradka je zimnice. Ludka, permoník, trpaslík. Lešij, též krakonoš. Můra, kikimora. Navka, víla, rusalka, lesní panna, nemrtvého žena. Ohnivý muž. Perchta, bílá paní, meluzína. Plivník, dábelské kuře, čertovo kuře, saň. Podhozenec, podvrženec. Polednice, Polevik, žitná bába, kosířka. Psohlavec.

Už jsem věděla dost informací, už jen zvolit jak knihu zpřístupnit dětem, aby je bavila a obohatila. Prvotní nápad, byla encyklopedie v Pop-up zpracování. Ovšem nikdy jsem v tomto odvětní nic nevytvářela a nechtěla jsem první knihu vzdát hned v počátku. Tak jsem hledala další možnosti obohacené o práci s papírem a našla jsem kukátkové ilustrace, anglicky Peep show paper. Jedná se o průhled statických prořezávaných panelů, slepených za sebe do hamoniky. Ze předu se divák dívá skrz tzv. kukátko a vidí příběh propojený skrze panely. Moc se mi to líbilo a přemýšlela jsem jak něco podobného aplikovat do knihy. A tak jsem se vrátila k myšlence divadla, procházela jsem si jednotlivé sekvence a jako jediné bylo spojení příběhu, jak potkávám jednotlivé bytosti v lese. Pro ně i pro mě vhodném prostředí. Kniha je z papíru, papír je ze stromů, les je životem naším.

## 1.2 Reflexe a dokumentace procesu tvorby

Při práci s papírem, jsem vyzkoušela spousty druhů. Skládání papíru je snažší s nižší gramáží, musela jsem být precizní, nespocená, překládat papír přesně, lepit těsně, měřit, předvídat.

Pro řezání do papíru, jsem zvolila naopak silnější gramáž, méně vláknitý papír, aby se nezatrhával, pevnost u 250 gramážového papíru se může zcela odlišovat.

Prvotně jsem si musela vytvořit představu o knize, jak bude fungovat, jak se bude otevírat, jak ji budu lepit, čím ji budu lepit. Zvolila jsem 3M pásku. Jaký papír bude vhodné použít, aby kniha držela pohromadě. Vymyslela jsem 3 stránkovou ilustraci. Třetí strana, bude vždy prořezávaná, obohacují statickou, předchozí ilustraci a poté se všemi ostatními vytvoří kukátkové divadlo.

Musela jsem zvolit dostatečnou šířku, aby se papír netrhal. Zkoušela jsem řezáky, rydla, skalpely, nůžky, abych věděla jak se s čím pracuje. Každý typ ostří lépe prořezává jiné části řezu dle typu: rovné, oblouky, rohy ostré, dirky. Poté přišla na řadu vyčleňovací část, prvky, které jsou příliš komplikované museli pryč, aby kniha byla soudržná. Zrušila jsem vyklápěcí okénka, příliš tenké části náchylné k polámání, ale i vystouplé prvky, které se nedali všude aplikovat a působily jako výkřik do tmy.

Pak jsem začala, realizovat ilustrace dle předloh. Zvolila jsem malbu s finálním zpracováním v počítači. Je to pro mě ještě nový, zábavný způsob práce, který jsem se naučila využívat v ateliéru. Snadno se práce ukládá ve vrstvách, snadno a rychle mohu retušovat a předělávat, nebo se vrátit k původnímu.

Takže jsem si vypla papíry na desky a jako při soutisku, jsem si vytvořila jednotlivé vrstvy, podklady, struktury, hlavní postavu ilustrace, doplňkové motivy a poté jsem je v počítači zpracovávala do výsledné ilustrace v rozměrech o něco větších než bude tisk, aby se při ořezu nestalo, že mi uříznou kus z ilustrace.

Při malbě dám hodně na cit a emoce, ale také jsem se snažila dodržet harmonogram procházky lesem. Využila jsem model dne od rozbřesku do tmy, do vhodné části doby jsem vybrala bytosti. Rozbřesk v mlze, meluzína, lichoradka, plivník, pole dne je nejvýš slunce, nejvíce světla pro alkonosta, stromolidé, pro kostěje už se slunce skládá k odpočinku, bludička už musí být vidět proto šero a poslední paprsky zapadají, poté bēs a mūra. Některé, hodně známé bytosti jsem vynechala zcela zámerně, protože je těžké vyhnout se stereotypum dle předchozích ztvárnění a v případě zcela odlišného přístupu by naopak zase čtenáři mohli být nespokojení z nedostatku spojitostí s již zavedeným obrazem například baby jagy, čerta, vodníka, skřítko a dalších.

Malba: využila jsem papír vyšší gramáže, vhodný pro kombinaci technik, více vydrží. Použila jsem především akryl, kvaš, inkousty, akvarely akrylátové barvy. Štetce, kartáčky, houbičky. Nanášela jsem, tupovala, rozstříkovala, roztírala abych dosáhla co nejlepšího výsledku. Líbí se mi proces práce, kdy do jisté míry nemohu ovlivnit výsledek.

Po zaschnutí jsem uložila všechny podklady do složek, v tiff 600 dpi, které jsem poté zpracovala do výsledné ilustrace a pro tisk ukládám v tiff 300dpi. Výslednou knihu jsem vysadila v počítači v programu pro sazbu. Sepsala jsem vlastní texty, po jejich kontrole je vložila vhodně do sazby, aby působili jako textový obraz v kompozici s prořezáním.

Ručně jsem si nadepsala názvy bytostí, aby se mi dobře prořezávali, nebylo vhodné příliš hranaté písmo, protože les je živý organismus. V tiskárně jsem nechala vytisknout ukázkou, pro doladění barev a kontroly soutisku v digitálním tisku. Poté kompletace knihy doma, ohýbáním, vyřezáváním finálních výřezů a textů, lepením, zavěšením harmonikové vazby do desek v celkovém počtu 3ks knih s názvem Les.



## 2. POPIS VÝSLEDNÉHO DÍLA A JEHO VYUŽITÍ, ČI ADJUSTACE

Výsledným dílem je autorská kniha s názvem Les. Kniha je souborem ilustrací, které mají diváka přenést do mého vlastního lesa, který je plný bytostí jež představují krátkým textem. Kniha má snahu o znovuoobjevení bytostí folklóru, v návaznosti na tradici ústního předávaného projevu. Při kukátkovém divadle, bych ráda podbídla čtenáře k vyprávění vlastního příběhu a i výtváření vlastních bytostí v podobě divadelních papírových loutek na špejli. Kniha by mohla být nápomocná dětem k tréninku představivosti, paměti a ústního projevu. Dále ji vnímám jako vhodnou alternativu interaktivních knih v aplikacích.

Formát knihy je 21x21cm, textové části mají 20x20, sazba větším písmem, pro lepší prořezání. Obrázková ilustrace 3 strany má zleva 20x20x19 cm aby se dalo poslední prořezávané okénko vyklápět snadno prstem. Kniha má úvodní text, 9 informativních textů k 9 ilustracím bytostí a poslední stránku s textem o knize. Papír je pohlednicový 350gramáž, pevný, lesklý na lici, matný na rubu. Předsádka, obal a přebal v harmonikové vazbě, pevné desky s jedním zavěšením pro snadné roztažení knihy.

Písmo jsem zvolila vlastní, pro snadnější prořezávání, informativní texty jsem doplnila fontem Montserrat v řezu Medium. Texty jsou černobílé, ilustrace jsou plnobarevné. Obálka prořezávaná v odstínech zelené.

Soupis uměleckého textu v knize:

### Úvodní slovo

Vítej čtenáři. Jsem ráda, že se chystáš poznat některé folklórní bytosti slovanské mytologie.

Kniha je z papíru, papír je ze stromů.

Moje kniha je jako les, kterým se procházíme a nacházíme bytosti, které jsou známé i neznámé.

Vlastním pojetím Vám nabízím příběh, který Vám přiblíží krátkými úryvky jednotlivé postavy, které můžete dále rozvíjet jak se Vám zlíbí.

Každá bytost má své vyklápěcí okénko, které když necháte otevřené společně s dalšími, tak vznikne divadelní scéna. Ta nabízí pohled do lesa, kterým jste doposud prošli během čtení společně s nebezpečnými či příjemnými bytostmi.

Už stačí jen mít mysl otevřenou a začít vyprávět svůj vlastní příběh.

### Meluzína

V ranní mlze bílá paní, hadí ocas vidíš na ní.

K lesu z výšky snáš se.

Za větříku pohvizduje, při vichru zas skučí,  
za vichřice úpí – pěje až to trhá uši.

Hod' jí z okna ždibec soli, ona už se utiší.

## **Lichoradka**

V chladu, zimě, v horku, v létě létá směle po lese.  
Jakmile si nedáš pozor, vryje se ti pod kůži,  
ovládnout se tě pokouší.  
Zarývá se stále hloub, nechce ti dát uniknout.  
Drkotáš zuby čím dál víc,  
leda pod deku běž zimnici vypotit.

## **Plivník**

Černé kuře kráčí lesem, hledá, ke komu se vrtne.  
Kdo jej potká, tomu plané štěstí snese,  
pak zadusí jej dýmem v pekle.  
Tam čertův zplozenec promění se  
v saň – kolik je vin hříšníka,  
tolik hlav ponese.

## **Alkonost**

Jednou za čas šanci máš zapomenout na vše.  
Za nejzářivějšího dne v roce  
sluncem zalitý palouk v lese najdi.  
Tam líbezný zpěv dá ti poznat sladké zapomnění.

## **Diví Lidé**

Hopsají si mechem, mlázím, skrývají se v kapradí.  
V lese jsou k nerozeznání, jen tak někdo je nespatří.  
Zvuky zvířat mají v merku,  
snadno zaměníš je za veverku,  
za kámen či za šišku.  
Koukej příště kam v lese šlapeš, blázínku!

## **Kostěj**

Chceš-li nesmrtelného zabít,  
musíš k tomu nejstaršímu dubu v lese jít.  
Hledej v puklé kůře skrýš,  
tam jeho srdce objevíš.  
Až ho najdeš nedej se, strach tě lapí do sítě.  
Vymaň se a srdce znič, to jediný je klíč!

## **Bludička**

Mihotavé světýlko šerem prostupuje,  
však pozor dej, komu kráčíš vstříc.  
Plamínek ten do záhuby vábí – stůj,  
už nechod' ani o krok blíž.  
Plamen dál volá tě, poutá tvůj pohled víc a víc.  
Touha v tobě prudce plane, brzy bude konec tobě.

## **Běs**

V oku tornáda pochechtává se huba  
plná shnilých zubů.  
Kolem chaos víří barevnými proudy,  
které míchají se v koktejl plný zloby a zlé vůle.  
Rychle skryj se za pařezem v lese,  
než se ta apokalypsa na tebe snese.

## **Můra**

Třepotavě létáš ve stínu svého těla  
a hledáš mízu stromů, kterou bys naráz vysál.  
Když se ti to podaří a strom seschne,  
můžeš se zas navrátit do svého těla.  
Taková kletba tě postihne,  
když tě posedne nespavého v lese můra.

### 3. Resumé

Kniha pro děti, na námět folkórních bytostí slovanské mytologie. Kniha vypráví příběh jednoho dne, od úsvitu do soumraku, kde se setkáme s celkem devíti bytostmi, negativního, pozitivního, či neutrálního charakteru. Informativní text, předchází jednotlivým plnobarevným ilustracím na trojstránce. Poslední ilustrace v pravo má vyřezané okénko. Takže pokud necháme vyklopených všech 9 okének, vznikne kukátkové divadlo, ve kterém čtenář může vyprávět vlastní příběh za pomoci domácích papírových loutek. Kniha by měla pomoci znovu vzbudit zájem o folklór. Měla by být prostředkem jak zlepšit dětem, mluvený přednes, zapojit rodiče a kamarády do interaktivní zábavy bez potřeby elektroniky.

A book for children, on the subject of folkloric creatures of Slavic mythology. The book tells the story of one day, from dawn to dusk, where we meet a total of nine beings, of a negative, positive or neutral character. Informative text, preceding individual full-color illustrations on three pages. The last illustration on the right has a cut-out window. So if we leave all 9 windows open, a peephole theater will be created, in which the reader can tell his own story with the help of homemade paper puppets. The book should help rekindle interest in folklore. It should be a means of improving children's spoken performance, involving parents and friends in interactive entertainment without the need for electronics.

## **4. Seznam použitých zdrojů**

### **4.1 Knižní a periodická literatura**

1. ERBEN, Karel Jaromír, Prostorárodní písně a říkadla, Československá grafie Unie v Praze, 1937
2. KRÁTKÝ, Radovan, Bubáci, Vyšehrad, 2015.  
ISBN: 978-80-7429-468-6
3. BLAŽEK, Filip, TYPOKNIHA - průvodce tvorbou tiskovin, VŠ UPRUM, Praha 2020.  
ISBN: 978-80-88308-12-6

### **4.2 Internetové zdroje**

1. Abeceda českých reálií. (Bytosti) Dostupné z: <https://www.abczech.cz/>
2. Slovanská mytologie. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%A1\\_mytologie](https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%A1_mytologie)
3. Kukátkové divadlo. Dostupné z: <https://www.vam.ac.uk/articles/paper-peepshows>
4. Meluzína atd. toulky českou minulostí. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/proc-se-rika-kvili-jako-meluzina-7602853>
5. Bestiář. Dostupné z: <https://www.fext.cz/bestiar/index.htm>

## 5. Seznam příloh

### **Příloha 1**

Maketa knihy a,b,c,d,e,f.

### **Příloha 2**

Ukázka maketa a realizace ilustrace Kostěj a,b.

### **Příloha 3**

Kostěj výřez.

### **Příloha 4**

Realizace podle vlastního textu Meluzíny.

### **Příloha 5**

Realizace malby Bludičky.

### **Příloha 6**

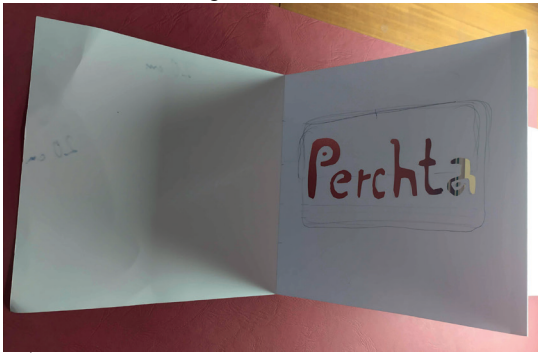
a)Návrh textu na obal knihy LES. b)Barevné varianty obalu.

### **Příloha 7**

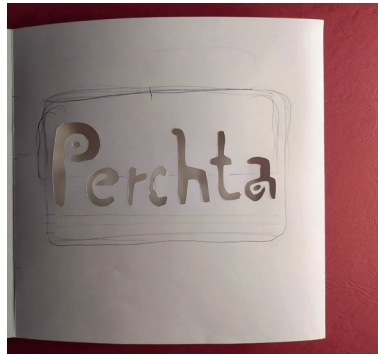
Vlastnoručně psaný text, pro prořez.

## 5.1 Příloha skici

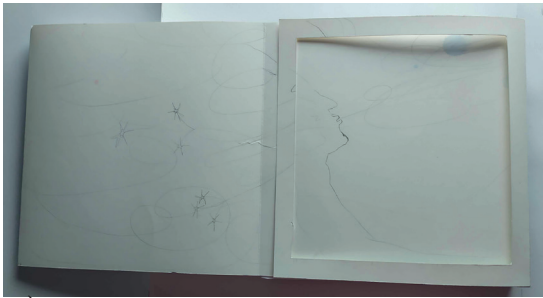
### 1. Maketa knihy



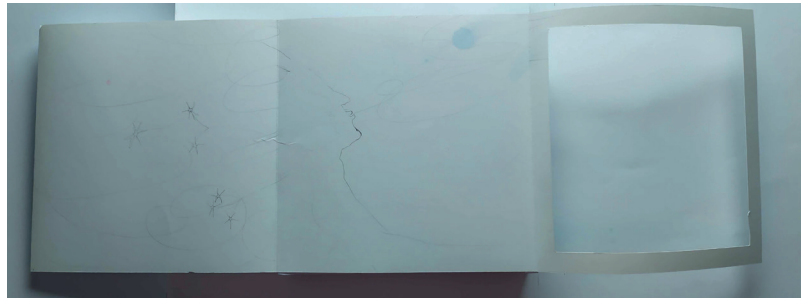
a)



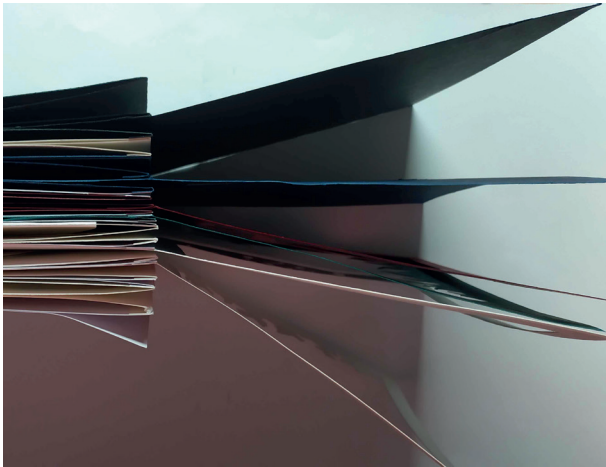
b)



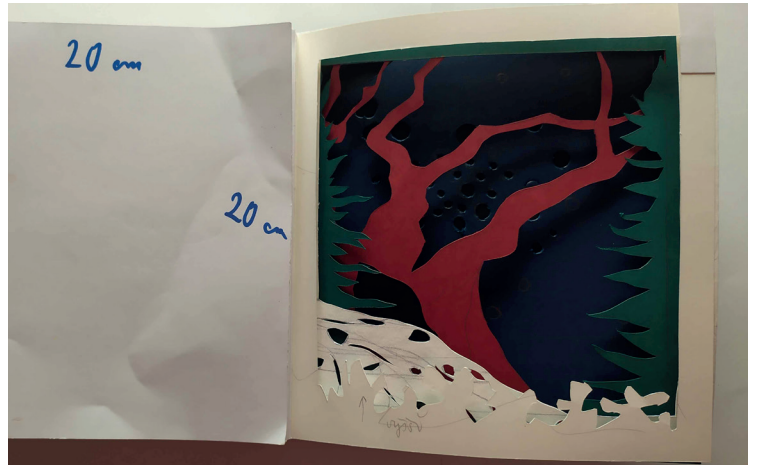
c)



d)



e)



f)

### 2. Ukázka maketa a realizace ilustrace Kostěj



a) Maketa s výřezem



b) Barevná ilustrace

## 5.2 Příloha realizace

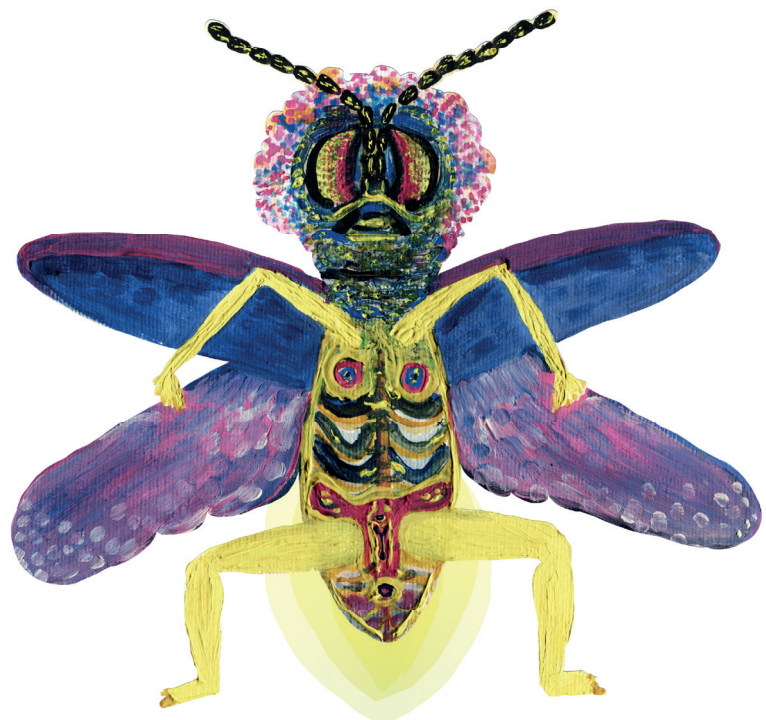
### 3. Kostěj výřez



### 4. Meluzína, realizace podle vlastního textu.



### 5. Bludička, malba.





## 6. Kniha návrh obalu

Les

a) Název knihy



b) Barevné varianty

## 7. Texty názvů bytostí, vlastnoručně psané, pro prořez.

Meluzína

a) Meluzína ručně na prořez.